

Dokumentnamn: Riktlinjer för dosdispenserade läkemedel i Blekinge		Revision: Version: 09
Dokumenttyp: 8.5.0.1.1-8 (riktlinje)	Dokumentnummer:	
Detta dokument gäller för: Hälso- och sjukvården	Programområde/funktionsområde: Läkemedel	
Dokumentansvarig: Ordförande, Läkemedelskommittén	Beslut av: Hälso- och sjukvårdsdirektör	
Beslut datum: 2023-09-13	Nästa revidering: 2026-09-13	

Riktlinjer för dosdispenserade läkemedel i Blekinge

1.	Om riktlinjerna och dess syfte.....	2
2.	Definitioner.....	2
2.1	Förteckning recept.....	2
2.2	Sortimentslista för dosdispenserade läkemedel.....	3
2.2.1	Läkemedel som endast expedieras som originalförpackning.....	3
2.3	Pascal.....	3
2.3.1	Reservrutin vid driftstörning i Pascal.....	3
2.4	Ordinationsansvarig enhet.....	4
2.5	Ansvarig läkare/samordnande läkare.....	4
2.6	Ansvarig kontaktperson.....	4
3.	Dosdispenserade läkemedel.....	4
4.	Kriterier för dosdispenserade läkemedel.....	5
5.	Ansluta patient till dosdispensering.....	5
6.	Ordination.....	5
6.1	Ordination/ordinationsändring.....	5
6.2	Akut ordinationsändring.....	6
6.3	Licenspreparat.....	6
7.	Ansvarsfördelning.....	7
7.1	Förskrivarens ansvar.....	7
7.2	Kontaktpersonens ansvar.....	7
7.3	Sjuksköterskas ansvar som kontaktperson.....	8
7.4	Sjuksköterskas ansvar i slutna vård.....	8

7.5 Medicinskt ansvarig sjuksköterskas ansvar i kommun/vårdföretag.....	8
7.6 Dosleverantörens ansvar	8
8. Dosdispenserade läkemedel på sjukhus	9
9. Kostnad för dosdispenserade läkemedel	9
10. Avvikelser.....	10
11. Avsluta dosdispenserade läkemedel	10
12. Kontaktuppgifter	10

1. Om riktlinjerna och dess syfte

Syftet med riktlinjerna är att skapa en enhetlig och säker överföring av ordinationer och information mellan förskrivare, patient/kontaktperson/sjuksköterska och dosleverantör/apotek. Riktlinjerna vänder sig till förskrivare och vårdpersonal i region, kommun och vårdföretag i Blekinge län, samt dosleverantör och apotekens personal.

Region Blekinge upphandlar dostjänsten tillsammans med regionerna Kalmar län, Kronoberg, Östergötland och Jönköpings län. Avtalet med Apoteket AB, avseende maskinell dosdispensering, gäller till och med 2024-03-31 med möjlighet till förlängning i högst 12 månader.

Avgränsning: Mer än en apotekskedja marknadsför en dosdispenseringstjänst som finansieras av patienten själv, så kallad egenfinansierad dosdispensering. **Läkemedelskommittén avråder förskrivare från att registrera samtycke för personer som önskar egenfinansierad dosdispensering.** Dessa riktlinjer gäller den sedan länge etablerade dosdispensering, där Region Blekinge står för kostnaden för tjänsten dosdispensering.

2. Definitioner

2.1 Förteckning recept

Dosrecept som förskrivningsblankett utgick vid årsskiftet 2016/2017. Förskrivning till dospatient görs enligt HSLF-FS 2019:32 (Läkemedelsverkets föreskrifter om förordnande och utlämnande av läkemedel och teknisk sprit) 4 kap 3§ via avsett IT-stöd eller, då IT-stödet inte är tillgängligt, enligt sedvanlig receptförskrivning. Med IT-stöd avses här Pascal.

I detta dokument ersätts det äldre begreppet Dosrecept med Förteckning recept.

Förteckning recept ingår i kommunal hälso- och sjukvård som en del av omvårdnadsjournalen och hanteringen följer de riktlinjer som finns i verksamheterna. Den senaste versionen av Förteckning recept medföljer läkemedelsleveransen i samband med ordinationsändringar.

Den som övertagit patientens läkemedelsansvar (sjuksköterska/kontaktperson) kan på begäran till dosleverantören få den senaste versionen av Förteckning recept skickad.

2.2 Sortimentlista för dosdispenserade läkemedel

Dosleverantören tillhandahåller en aktuell sortimentslista över dosdispenserade läkemedel. Även i Pascal framgår vid förskrivning aktuellt dispenserbart sortiment. Dossortimentet följer respektive läkemedelskommittés rekommendationer i möjligaste mån och anpassas även till förskrivningsmönstret samt till krav på generiskt utbyte.

Regionens kontaktperson i dosfrågor tar gärna emot förskrivares synpunkter på dossortimentet på mailadress lakemedelskommitten@regionblekinge.se

2.2.1 Läkemedel som endast expedieras som originalförpackning

Alla läkemedel kan inte dosdispenserar. Läkemedel får inte dosdispenserar, utan måste expedieras i originalförpackning när:

- Läkemedlet inte är avsett att sväljas helt, exempelvis tuggtablett.
- Det anges i produktmonografi/FASS/bipacksedel att läkemedlet ska förvaras i originalförpackning.
- Läkemedelsverket nekar brytningstillstånd.
- Läkemedlet inte är lämpligt att dosdispenserar på grund av kontaminationsrisk. Det gäller exempelvis cytostatika och antibiotika.
- Läkemedlet har cyklisk dosering (till exempel p-piller) eller varierande dosering (exempelvis Waran).

2.3 Pascal

Pascal är IT-stödet för förskrivning av dosdispenserade läkemedel. Det ska användas vid nyinsättning/ordinationsändring/utsättning av läkemedel. Genom Pascal har användaren alltid tillgång till patientens aktuella förskrivningar samt aktuellt dossortiment.

Pascal nås via NCS Cross eller via <https://www.ordinationpascal.se/> Användare av pascal är förskrivare samt övriga legitimerade yrkesgrupper, exempelvis sjuksköterska och farmaceut. Icke-legitimerade yrkesgrupper har endast tillgång till patientuppgifter. Behörigheter hanteras i HSA-katalogen. Inloggning sker med SITHS-kort (e-tjänstekort).

Frågor avseende Pascal besvaras för Region Blekinges personal via Vårdsystem helpdesk på telefon 6200. För kommunernas eller vårdföretagens räkning, se lokala instruktioner.

2.3.1 Reservrutin vid driftstörning i Pascal

Vid driftstörningar av Pascal gäller reservrutin (e-recept; ange i doseringstexten om förskrivet läkemedel ska dosdispenserar eller expedieras i originalförpackning).

2.4 Ordinationsansvarig enhet

Ordinationsansvarig enhet är inte en obligatorisk uppgift. Ordinationsansvariga enheter läggs upp av dosapoteken i ett register hos eHälsomyndigheten. Det innebär att användare i Pascal bara får upp de ordinationsansvariga enheterna som dosapoteket, som har den leveransadress man valt i steget innan, har lagt upp. Det är bara dosapoteket som kan styra namnen.

Ordinationsansvarig enhet kan vara patientens vård- och omsorgsboende eller en vårdcentral om patienten bor hemma. Ange minst tre tecken i fältet Namn och/eller Ort. Klicka på Sök, och välj den adress som önskas i träfflistan.

2.5 Ansvarig läkare/samordnande läkare

Ansvarig läkare har ett samordningsansvar för vårdtagarens läkemedelsbehandling och gör en årlig läkemedelsgenomgång. Varje ordinerande förskrivare är ansvarig för sin ordination och att den är lämplig i förhållande till patientens fysiologi och övriga läkemedelsbehandling.

2.6 Ansvarig kontaktperson

Kontaktperson är den person som ska fungera som patientens ombud gentemot vård och apotek. Kontaktperson kan vara patienten själv eller anhörig. När ansvaret för läkemedelshantering helt eller delvis överläts till sjuksköterska i hemsjukvård eller särskilt boende blir denna kontaktperson. Detta övertagande beslutas av ansvarig läkare i samråd med patient/kontaktperson och ansvarig sjuksköterska.

Uppgift om kontaktperson ska anges i Pascal.

3. Dosdispenserade läkemedel

Dosdispenserade läkemedel är ett alternativ till den traditionella läkemedelshanteringen via recept. Läkemedel levereras i dospåsar för (en eller) två veckors förbrukning, där varje dospåse innehåller de läkemedel som ska tas vid ett och samma tillfälle. Därutöver kan kompletterande läkemedel beställas och levereras i originalförpackning. Patientens förskrivningar finns samlade i förskrivningsverktyget Pascal.

Syftet med dosförpackade läkemedel är att

- Underlätta och öka säkerheten i läkemedelshanteringen för patienten
- Förbättra följsamhet till ordinationer
- Minska läkemedelskassationen

Leveranser sker till lokalt apotek eller utlämningsställe. Kommuner eller vårdföretag som önskar direktleverans till särskilt boende eller annan adress som ej är apotek/utlämningsställe bör skriva separata direktleveransavtal med dosleverantören.

Det är viktigt att förskrivare meddelar patient/kontaktperson när akuta doser beställs, för att säkerställa att förskrivna doser hämtas ut.

4. Kriterier för dosdispenserade läkemedel

Ansvarig läkare beslutar, efter samråd med patient/kontaktperson, om dosdispensering. En grundförutsättning är att

- Det finns ett medicinskt behov
- Patientens medicinering är stabil
- Patienten är ordinerad minst tre stående dispenserbara läkemedel

Medicinskt behov innebär svårigheter att, själv eller med hjälp av anhörig, kunna hantera sina läkemedel. I vissa fall, såsom vid kognitiv svikt, risk för felaktig användning eller missbruk, kan det vara motiverat med dosdispensering för patienter som har färre än tre dispenserbara läkemedel. Boendeform får inte vara avgörande.

5. Ansluta patient till dosdispensering

Den förskrivare som initierar dosdispenserade läkemedel ska beakta kriterier enligt punkt 5 ovan. Den som initierar dosdispenserade läkemedel är ansvarig för patientens samlade läkemedelsordinationer tills överenskommelse sker med annan ansvarig läkare/ordinationsansvarig enhet. Ingen kan utses till ansvarig läkare/ordinationsansvarig enhet utan att ha fått kännedom om och accepterat detta. För en patient med kommunal sjukvårdsinsats ska sjuksköterska förbereda underlag i Pascal med erforderliga uppgifter.

Dosdispensering bör i första hand beslutas om och startas av primärvården.

Om patienten efter slutenvårdstid inte är kapabel att sköta sina läkemedel skall detta framgå i informationen i PRATOR så att kommunen kan möta det behovet. Patienter förses då med recept. Slutenvården kan med fördel meddela primärvården via en remiss att ställningstagande till dosdispensering är indicerad inom snar framtid. Patientens behov av medicinering skall dock vara tryggad för någon månad framåt. Givetvis kan dosdispensering startas av sjukhusläkare på eget initiativ företrädesvis för patienter som följs upp i sjukhuset.

6. Ordination

För patienter som har dosdispenserade läkemedel, väljs så långt det är möjligt läkemedel som kan dosdispenseras.

OBS! Ordination som skickas som e-recept, kommer att läggas som hel förpackning i Pascal. Förskrivaren kan inte välja dosdispensering om ordination sker via e-recept.

6.1 Ordination/ordinationsändring

Patientens aktuella Förteckning recept (läkemedelslista) tas fram via Pascal.

Förskrivning eller ordinationsändring avseende **dispenserbara läkemedel** som inkommer före stopptid, träder i kraft nästa dosperiod. Ordinarie stopptid är kl 14.00 och ordinarie stoppdag visas i Pascal under ”ny ordination”. Vid nyinsättning är första dag i nästa dosperiod förvald.

Vid utsättning av dispenserat läkemedel är sista dag i aktuell dosperiod förvald. Vill förskrivaren göra en utsättning på ett annat datum, väljs antingen ”Sätt ut direkt” eller valfritt utsättningsdatum. Ställningstagande till om patienten behöver nya dospåsar ska göras.

Läkemedel som ordinerar som hel **originalförpackning** kan expedieras på valfritt apotek från och med ordinationsdatum. För samleverans med dospackade läkemedel måste originalförpackningar

beställas från dosleverantören före stopptid (kl 14.00) för ordinarie leverans. Sjuksköterska beställer originalförpackning via Pascal.

6.2 Akut ordinationsändring

Vid akut nyordination eller dosökning av dosdispenserat läkemedel, måste alltid hel förpackning förskrivas i Pascal. Doseringstexten kan med fördel anpassas; exempelvis ”X tabletter Y gånger dagligen tills ny dosrulle påbörjas. Mot sjukdom Z.”

Akut ordination av läkemedel i originalförpackning finns direkt tillgänglig för expedition på lokalt apotek. Läkemedel i originalförpackning enligt akut ordination kan även levereras från dosleverantören. Stopptid för beställning, se sista stycket under denna rubrik. Observera att leveranskostnad tillkommer för de enheter som har avtal om direktleverans.

Om patienten inte klarar sig med det nya läkemedlet i originalförpackning till nästa ordinarie leverans, måste ny dosrulle beställas. Då ska ”akut produktion” markeras när läkemedlet ordineras.

Förskrivaren ska meddela patient/kontaktperson/sjuksköterska när akutbeställning av doser gjorts. Detta för att doserna verkligen ska hämtas ut från utlämningsställe.

Vid dosminskning eller utsättning då patienten snarast ska sluta ta ett visst läkemedel, ska ”ny leverans krävs” markeras vid utsättning.

Notera att akut produktion av nyförskrivning/dosökning i normalfallet genererar tilläggsdoser som bara innehåller nytt läkemedel. Nyförskrivas flera läkemedel vid samma tillfälle, bör därför alla dessa akutbeställas. Akut utsättning eller dosändring genererar utbytesdoser som innehåller patientens samtliga läkemedel. Kvarvarande dospåsar från tidigare levererad rulle ska då kasseras.

Sjuksköterska och förskrivare ska vid behov komma överens om hur ändringar ska hanteras i väntan på tilläggs- eller utbytesdoser. Om något läkemedel dosminskas eller sätts ut, ska hela dospåsen kasseras och läkemedel tas ur avdelningens läkemedelsförråd alternativt iordningställs kvarvarande läkemedel enligt lokal rutin.

Dosleverantören dispenserar tilläggsdoser/utbytesdoser alla vardagar.

Akut ordination/ordinationsändring inkommen till dosleverantören vardag före kl 14 dag 1

När lokalt apotek/utlämningsställe nästföljande vardag = dag 2

Med första dosintag för patienten nästföljande dag = dag 3

6.3 Licenspreparat

Förskrivare skriver en motivering för förskrivning av licensläkemedel via den elektroniska tjänsten [KLAS](#).

Apotek måste meddelas att licens ska sökas, antingen i samband med att licensansökan görs i KLAS eller genom att kontakt tas med lokalt apotek/dosleverantör.

Licenser som beviljats från och med 1 januari 2017 kan expedieras på valfritt apotek, oavsett vilket apotek som ansökt om licensen.

Observera att licensläkemedel i originalförpackning inte expedieras per automatik, utan patient/kontaktperson/sjuksköterska måste begära uttag från dosleverantör/apotek.

7. Ansvarsfördelning

Dosleverantör och vårdgivare inom sluten- och öppenvård samt kommunal vård i offentlig och privat regi ansvarar för att samverka för en säker överföring av ordinationer och information

7.1 Förskrivarens ansvar

Förskrivaren ansvarar för:

- Att bedöma om patienten är aktuell för dosdispenserade läkemedel enligt ovanstående kriterier.
- Att vid nyinsättning av dosdispenserade läkemedel, inhämta samtycke från patienten eller anhöriga/kontaktperson.
- Att vid insättning av dosdispenserade läkemedel vara ansvarig för patientens samlade läkemedelsordinationer tills överenskommelse sker med annan ansvarig läkare/ordinationsansvarig enhet.
- Att dosrecept aktiveras för patienten i NCS Cross. Detta sker efter att dosapoteket registrerat patienten. Först efter att dosreceptet är aktiverat sätts befintliga recept ut och man kan se i NCS Cross att patienten är en dospatient. Se instruktion i [Servicesportalen](#) på intranätet (Kategorier /Verksamhetssystem /Vård /Vårdsystem /Grundutbildning i Pascal → Aktivera dospatient med dosrecept i NCS Cross)
- Att ange ordinationsorsak/utsättningsorsak för respektive läkemedel samt anpassa doseringstider efter patientens behov.
- Att avgöra när ordinationsändringar ska åtgärdas av dosleverantören; vid nästa leveranstillfälle eller akut.
- Att dokumentera ordinationsändringar under sökordet läkemedelsberättelse i patientens journal (insättning/utsättning/dosändring).
- Att informera patienten eller anhöriga/kontaktperson vid ordinationsändringar.
- Att avsluta dosdispenserade läkemedel då ovanstående förutsättningar inte längre uppfylls och i så fall informera patienten eller anhöriga/kontaktperson. Förskrivare kan överlåta till sjuksköterska att informera dosleverantör att dosdispenserade läkemedel ska avslutas.

7.2 Kontaktpersonens ansvar

Kontaktpersonen ansvarar för:

- Att bevaka att information som kommer från dosleverantören gällande patientens läkemedel kommer patienten och ansvarig läkare till del.
- Att meddela förskrivare att en ordination måste förnyas när påminnelse erhålls från dosleverantören.
- Att om möjligt se till att aktuell Förteckning recept följer med patienten vid besök hos samtliga vårdinrättningar.
- Att meddela dosleverantören när patienten flyttar eller avlider.
- Att vid avslut av dosdispenserade läkemedel och övergång till sedvanlig receptförskrivning, meddela förskrivare/ordinerande enhet som har ordinationsansvaret, om behov av nya recept.

7.3 Sjuksköterskas ansvar som kontaktperson

Sjuksköterska som är kontaktperson ansvarar utöver 8.2 också för:

- Att kontrollera Förteckning recept vid ordinationsändringar.
- Att från dosleverantören begära ut papperskopia av Förteckning recept om behov föreligger.
- Att beställa läkemedel i originalförpackning.
- Att rapportera avvikelser.

7.4 Sjuksköterskas ansvar i slutenvård

Sjuksköterska i slutenvård ansvarar för:

- Att skriva ut aktuell Förteckning recept via Pascal vid inläggning.
- Att kontrollera att patientens dosdispensering pausas vid inläggning och återaktiveras vid utskrivning.
- Att kontrollera att eventuella ordinationsändringar är införda i Pascal.

7.5 Medicinskt ansvarig sjuksköterskas ansvar i kommun/vårdföretag

Medicinskt ansvarig sjuksköterska i kommun/vårdföretag ansvarar för:

- Att det finns ändamålsenliga och välfungerande rutiner för läkemedelshantering samt ett säkert delegeringsförfarande inom kommunen/vårdföretaget.
- Att det finns säkra rutiner för mottagande av läkemedelsleverans.

7.6 Dosleverantörens ansvar

Dosleverantören ansvarar för:

- Att farmaceutisk och författningsmässig kontroll sker av varje ordination.
- Att innehåll i obruten dospåse överensstämmer med gällande ordination.
- Att leverans sker enligt avtal och överenskommelser.
- Att den senaste versionen av Förteckning recept sänds ut till patienten i samband med ordinationsändringar.
- Att informera patienten eller patientens kontaktperson/sjuksköterska om förändrat utseende av tablett/kapsel samt nödvändig information för att kunna ta läkemedel på rätt sätt.
- Att meddela regionens kontaktperson, förskrivare, patient eller patientens kontaktperson/sjuksköterska vilka åtgärder som vidtagits vid sortimentsändringar och leveranssvårigheter av läkemedel.
- Meddela patient eller patientens kontaktperson/sjuksköterska att en ordination måste förnyas – i god tid innan ordinationen på Förteckning recept upphör att gälla.
- I samband med sista leveransen meddela patient/kontaktperson att inga ytterligare leveranser kommer att ske av de läkemedel vars giltighet upphört/slutexpedierats om inte ordinationen förnyas av förskrivare.

8. Dosdispenserade läkemedel på sjukhus

Den vårdenhet som skriver in patienten ansvarar för att kontrollera om patienten är dospatient. Patientens ordinationer hämtas från Pascal inför ställningstagande rörande fortsatt ordination. Om patienten så medger, bör dospåsar skickas med till sjukhuset.

Vid längre vårdtid bör dosdispensering vara vilande. Statusändring görs i Pascal av sjuksköterska på vårdenheten.

Om dosdispensering varit vilande under vårdtiden, ansvarar sjuksköterska på vårdenheten för statusändring till ”pågående” i Pascal i samband med utskrivning. Utskrivande läkare ska uppdatera med aktuella ordinationer i Pascal.

Vid utskrivning ska patientens medhavda läkemedel skickas med patienten tillbaka om de fortfarande är aktuella. Patienten ska också förses med läkemedel som räcker tills dospåsar kan levereras. Vid veckoslut/helger kan läkemedel för längre tid behöva skickas med. Akut ordinationsändring och akut produktion av dospåsar kan behöva göras om läkemedelsordinationerna ändrats, så att patienten snarast möjligt får leverans av dospåsar i enlighet med sin uppdaterade läkemedelslista. Se vidare under 7.2 ovan.

För uppstart av dosdispensering var god se under 6.

9. Kostnad för dosdispenserade läkemedel

För dospatienter gäller samma regler för läkemedelskostnader som för övriga patienter med receptförskrivna läkemedel. Patienten betalar för förskrivna läkemedel inom läkemedelsförmånen enligt de regler som fastställs av TLV. För läkemedel som inte ingår inom läkemedelsförmånen betalas hela kostnaden av patienten.

Patienten kan välja på följande betalningssätt

Pappersfaktura – Automatiskt val (obs, aviavgift 19 kr per faktura)

E-faktura – Ordnas via internetbank eller genom att patienten kontaktar sin bank

Autogiro – Ansökan finns här – [autogiroansökan](#).

Faktura via e-post – Ta kontakt med Collector

Betala i butik – Om patienten önskar betala för sina läkemedel i butik när man hämtar dem, kontaktar patienten Apodos kundservice för att få ändringen genomförd.

För ytterligare information om betalningsalternativ, exempelvis för patienter med god man, hänvisas patienten eller dennes ombud till:

- **Collector Bank**
apoteket@collectorbank.se
010-161 00 14
- **Apodos kundservice**
apodos@apoteket.se
010-447 82 52

Kostnad för att utföra tjänsten att dosdispensera läkemedel regleras i avtal med dosleverantör och belastar ett centralt konto inom Region Blekinge.

10. Avvikelser

Alla avvikelser som berör läkemedel och leverans från dosleverantören anmäls till dosleverantören via fastställd informationskanal. Se [Apotekets hemsida](#), välj avvikelseanmälan.

Avvikelse ska även skrivas in i det lokala avvikelssystemet inom region respektive kommuner eller vårdföretag.

11. Avsluta dosdispenserade läkemedel

När man har avslutat en patient som dospatient, kommer alla dosordinationer och recept på helförpackningar i Pascal att tas bort. Skriv först ut Förteckning recept från Pascal att ha som underlag vid förskrivning av recept i NCS Cross.

Om dosförpackade läkemedel ska avslutas, meddelas det via Pascal genom att ändra status från pågående till avslutad.

När dosleverantören avslutar en patient från tjänsten, tas patientens alla aktuella förskrivningar bort från receptregistret. Detta innebär att patienten inte har några recept att hämta ut på sitt lokala apotek. Alla patientens aktuella läkemedel måste därför förskrivas på nytt i NCS Cross. Detta kan inte göras förrän tidigast ett dygn efter att man avslutat patienten i Pascal. Dosleverantören och Pascal behöver denna tid för att avsluta patienten i sina system.

Om patienten avlidit, meddelas detta dosleverantören via Pascal genom att ändra status från pågående till avslutad. Skriv i kommentarsfältet att patienten är avliden.

12. Kontaktuppgifter

Dosapoteket kan kontaktas via

- kundservice@apoteket.se
- Telefon **010-447 82 52** vardagar kl 8-17 för ärenden gällande Blekinges dospatienter. Samma telefonnummer (olika knappval) gäller för förskrivare, annan vårdpersonal respektive patienter.

Författare: Jonas Röman, apotekare, Enheten för kvalitet och utveckling